

необходимость в развитии новых методик по исследованию легковых электромобилей и гибридных автомобилей как участников дорожного движения.

Ключевые слова: судебная экспертиза, судебная автотехническая экспертиза, исследования, статистика, легковые электромобили и гибридные автомобили.

Аварійність на автомобільному транспорті — одна з найважливіших проблем, що постає перед більшістю країн з високим рівнем автомобілізації. Кількість дорожньо-транспортних пригод у світі та Україні постійно зростає, що зумовило розвиток судової автотехнічної експертизи для встановлення істини у справах про дорожньо-транспортні пригоди (далі — ДТП).

Під час розгляду справ про ДТП важливе значення має автотехнічна експертиза, яка є різновидом інженерно-транспортних експертиз.

Судова автотехнічна експертиза має свою наукову базу — судову автотехніку, яка є інтеграційною галуззю, що розвивається й містить інженерні та криміналістичні знання про закономірності виникнення ДТП і методологію їх дослідження.

Спираючись на Інструкцію про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, основними завданнями автотехнічної експертизи є встановлення несправностей транспортного засобу, які загрожували безпеці руху, причин їх утворення та часу виникнення (до дорожньо-транспортної пригоди чи внаслідок неї або після неї), можливості виявлення несправності звичайними методами контролю за технічним станом транспортного засобу; визначення механізму впливу несправності на виникнення та розвиток пригоди; установлення механізму ДТП та її елементів: швидкості руху (за наявності слідів гальмування та за пошкодженнями), гальмового та зупинного шляхів, траєкторії руху, відстані, пройденої транспортним засобом за певні проміжки часу, та інших просторово-динамічних характеристик пригоди (швидкість руху транспортних засобів, виходячи з їх пошкоджень, може визначатися за допомогою програмних комплексів з дослідження механізму ДТП, що рекомендовані для впровадження в експертну практику); установлення відповідності дій водія транспортного засобу у цій дорожній ситуації технічним вимогам Правил дорожнього руху, наявності у водія технічної можливості запобігти пригоді з моменту виникнення небезпеки; відповідності (з технічної точки зору) дій водія вимогам Правил дорожнього руху, а також встановлення причиново-наслідкового зв'язку між діями водія та ДТП.

Згідно зі статистикою продажу електромобілів в Україні за 2020 рік, станом на 01.06.2020 р. кількість

електромобілів і гібридів в Україні перевищила 43 тис. шт., до 2024 р. експерти прогнозують зростання їх кількості до 250 тис. Статистика свідчить, що кількість реєстрацій не тільки вийшло на докарантинний рівень, але навіть перевищило показники 2019 року. Отже, на сучасному етапі розвитку передових енергозберігаючих технологій в автомобілебудуванні актуальності набуває застосування на транспорті електродвигунів.

Відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону України «Про судову експертизу» Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2008 р. № 595 затверджено Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, яким передбачено ведення Реєстру атестованих методик. Цей нормативний документ узагальнив усі чинні методики, упорядкував їх за всіма видами судових експертиз і експертними спеціальностями.

Станом на 1 лютого 2021 року в Реєстрі методик проведення судових експертиз відсутні методики для дослідження технічного стану легкових електромобілів та гібридних автомобілів. Також відсутні методики для визначення механізму впливу несправності на виникнення та розвиток пригоди; установлення механізму дорожньо-транспортної пригоди та її елементів транспортних засобів з електродвигунами.

З урахуванням того, що в Україні легкові електромобілі та гібридні автомобілі дуже витісняють автомобілі з двигунами внутрішнього згоряння з автомобільних доріг загального користування, слід розробити методику для дослідження ДТП за участю легкових електромобілів та гібридних автомобілів.

Список використаних джерел

1. Бойченко С. Б., Бояров В. І., Будко Т. В. та ін. Експертизи у судочинстві України. Київ : Юрінком Інтер, 2015. С. 268—269.
2. Статистика продажу електромобілів в Україні за 2020 рік. URL: hevcars.com.ua/reviews/statistika-prodazh-elektromobilej-v-ukraine-za-6-mesyaczev-2020-goda (дата звернення: 25.02.2021).
3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 25.02.2021).
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 28. Ст. 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 25.02.2021).

О. М. Дорошко,

старший судовий експерт Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України, м. Дніпро, Україна,
e-mail: oldoroshko33@gmail.com

Т. Г. Хомяк,

судовий експерт Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України, м. Дніпро, Україна,
e-mail: TatianaH@i.ua

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НИЗУ ВЗУТТЯ НА СТАДІЇ ЕКСПЕРТНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Анотація. Розглянуто основні проблеми, які виникають під час отримання порівняльних зразків підшви

взуття на стадії експертного експерименту під час проведення ідентифікаційної експертизи низу взуття.

Ключові слова: слід, взуття, експеримент, порівняльний зразок, ідентифікація.

Abstract. *Main problems arising in the process of obtaining comparative samples of shoe soles while conducting forensic identification examination of shoe bottom are considered.*

Keywords: *footprint, shoes, experiment, comparative sample, identification.*

Аннотация. *Рассмотрены основные проблемы, возникающие в процессе получения сравнительных образцов подошвы обуви на стадии экспертного эксперимента при проведении идентификационной экспертизы низа обуви.*

Ключевые слова: *след, обувь, эксперимент, сравнительный образец, идентификация.*

Методика трасологічної експертизи дослідження слідів низу взуття аналогічна методикам решти криміналістичних експертиз. Розглянемо основні етапи проведення такої експертизи.

На етапі попереднього дослідження з'ясовують відомості про час та умови утворення слідів (визначають якісну та кількісну значимість ознак) та час із моменту вилучення взуття (визначають ідентифікаційний період).

Огляд слідів, що надійшли на дослідження, проводять для визначення: якою частиною взуття та взуттям на яку ногу утворено слід (за конфігурацією країв підошви та відображенню форми каблука), типу рельєфного малюнка, а також виду взуття та його особливостей.

Огляд взуття, наданого як об'єкт експертизи, проводять із метою визначення маркування та індивідуальних особливостей, типу та виду взуття, ознак ремонту або змінення підошви, наявності сторонніх чужорідних тіл у поглибленнях підошви.

Далі сліди оглядають від загального до окремого та визначають, які ознаки можливо використати в процесі детального дослідження. За встановленими загальними ознаками слід порівнюють із взуттям. Істотні розбіжності загальних ознак зазвичай є підставою для негативного висновку. Однак, ухвалюючи таке рішення, необхідно враховувати, що окремі розбіжності загальних ознак, можуть бути результатом неадекватного, викривленого відображення взуття в сліді. Під час збігу загальних ознак експерт вивчає окремі ознаки взуття в такій самій послідовності, як під час дослідження сліду.

Проводячи ідентифікаційну експертизу, зазвичай виникає необхідність у проведенні експертного експерименту.

Експерименти проводяться для отримання порівняльних зразків, визначення стійкості відображення ознак, механізму слідоутворення та підтвердження меж можливого викривлення слідів та відображень ідентифікаційних ознак у них залежно від різних умов слідоутворення, забезпечення можливості наочно проілюструвати результат порівняльного дослідження за допомогою фотознімків.

Однією з вимог, що висувають під час проведення експертного експерименту, є створення умов, максимально наближених до тих, за яких відбувалося формування об'єктів дослідження та відповідних процесів [1].

Насамперед, отримавши порівняльні зразки, необхідно визначити стійкість відображення особливостей

будови рельєфного малюнка підошви взуття залежно від умов слідоутворення та структури поверхні, на якій залишено слід. Вирішення цього завдання є важливим етапом підготовки до порівняльного дослідження через те, що повно та точно відтворити всі особливості механізму слідоутворення конкретного сліду підошви взуття неможливо.

Найбільші труднощі в моделюванні умов слідоутворення виникають під час дослідження слідів, утворених рідиною (кров'ю, рідким брудом). Тому навіть у разі правильного добирання експериментальних умов слідоутворення та слідоутворювальної речовини, отримати в одному експериментальному відтиску підошви взуття, відображення всіх її окремих ознак, подібних до їх відображень у сліді, вилученим з місця події, неможливо. Це пов'язано, насамперед, із тим, що такі параметри слідоутворення, як розподілення та товщина шару слідоутворювальної речовини на поверхні підошви, складно піддаються моделюванню та суттєво змінюються у кожному наступному отриманні експериментального відтиску через її малу в'язкість і наступне зменшення товщини шару.

Отримання експериментальних відтисків підошв взуття під час проведення експертного експерименту із застосуванням типографської фарби: з нанесенням фарби за допомогою дактилоскопічного валику на підошву взуття та притискання її до аркушів білого паперу; із нанесенням фарби за допомогою дактилоскопічного валику на рівну, гладку поверхню (наприклад, скло), притискання до неї підошви взуття та отримання експериментальних відтисків на аркушах білого паперу дають задовільну якість відображення особливостей будови рельєфних елементів підошв. Водночас до їх недоліків слід віднести те, що у разі неодноразового нанесення типографської фарби на поверхню підошви може утворюватися закупорювання дрібних особливостей її мікрорельєфу внаслідок накопичування в них фарби. Також залежно від умов отримання експериментальних відтисків (докладеної сили натискання, структури паперу, в'язкості типографської фарби та ін.) може утворитися деяке викривлення дрібних ознак підошви взуття.

Нанесенням на чисту, рівну та гладку поверхню (наприклад, пластик) тонкого шару масла (наприклад збройового), змінюючи в'язкість і товщину шару якого можливо моделювати різні умови слідоутворення. У подальшому контакті підошви взуття з масляною поверхнею утворюється перенос масла на підошву, контактуючи з будь-якою чистою, рівною та гладкою поверхнею можна отримати експериментальний відтиск. Цей метод має підвищену стійкість до зазначених негативних факторів та дає змогу точно моделювати умови слідоутворення, виявлення та вилучення слідів. Крім цього, у разі неодноразового отримання експериментальних відтисків не відбувається закупорювання дрібних особливостей мікрорельєфу підошв.

Під час надходження на дослідження гіпсових зліпків слідів низу взуття для визначення наявності та стійкості відображених загальних та окремих ознак, інколи експертів необхідно виготовити експериментальні зліпки. При цьому він може зіткнутися з такими проблемами: відсутні

відомості про вид слідосприймальної поверхні, з якої було вилучено слід (грунт, пісок, пил тощо), її стан (вологий або сухий), погодні умови, за яких було виготовлено досліджувані зліпки, із можливою різницею у виді, типі, дисперсності матеріалу (гіпс, алебастр тощо), який експерт використовує для виготовлення експериментальних слідів із матеріалом, що використаних спеціалістом під час вилучення слідів з місця події. Окремою складністю є виготовлення експериментальних зліпків слідів низу взуття, що знаходилися на снігу, якщо сліди надійшли на дослідження в теплу пору року. Навіть якщо припустити, що експерт із матеріалів справи може уявити картину слідоутворення, він не в змозі відтворити описані вище умови, в яких слід було сформано [2]. Тому необхідність виготовлення експериментальних зліпків слідів взуття викликає певні питання.

Деякі труднощі виникають під час отримання експериментальних зразків взуття, вилученого у особи, яка має

анатомічні дефекти або особливості ходи, що впливають на процес утворення слідів. Тому для повноти експерименту бажано зразки отримувати за допомогою взуття, надягнутого на цю особу. Оскільки експерт не може відтворити (змодельовати) специфічний механізм слідоутворення, що ускладнює проведення дослідження.

Отже, за допомогою наявних методів проведення експертного експерименту не завжди можливо створити умови, максимально наближені до тих, за яких відбувалося формування слідів. Це викликає проблеми у проведенні ідентифікаційної експертизи слідів низу взуття та може призвести до помилкового висновку.

Список використаних джерел

1. Судова трасологічна експертиза : метод. посіб. / укл. К. М. Ковальов, В. А. Кузнєцов. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2019. 123 с.
2. Грановский Г. Л. Криминалистическое исследование следов ног. Киев, 1970. 68 с.

О. С. Дробишева,

старший науковий співробітник ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0447-0408>, e-mail: 13335789@ukr.net

Д. І. Гайдамакіна,

старший науковий співробітник ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2823-2810>, e-mail: dianagayd@yahoo.com

О. В. Мацюк,

судовий експерт ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0948-3777>, e-mail: baffich@ukr.net

Л. О. Грінченко,

судовий експерт ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4844-2855>, e-mail: grinenko.lora@gmail.com

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПИСІВ, ВИКОНАНИХ ЗІ ЗНАЧНИМ РОЗРИВОМ У ЧАСІ

Анотація. Розглянуто проблемні питання, що виникають у експертів у процесі дослідження підписів, виконаних зі значним розривом у часі; наведено випадок із експертної практики.

Ключові слова: підпис; підписи, виконані зі значним розривом у часі.

Annotation. The paper considers problematic issues arising from experts in the process of examining signatures made with a significant time gap; the case with the expert practice of this type of research is given.

Keywords: signature, signatures made with a significant time gap.

Аннотация. Рассмотрены проблемные вопросы, возникающие у экспертов в процессе исследования подписей, выполненных со значительным разрывом во времени; приведен случай из экспертной практики.

Ключевые слова: подпись; подписи, выполненные со значительным разрывом во времени.

Як свідчить аналіз експертної практики, протягом останніх років доволі часто слідчі органи, суди й приватні особи призначають судово-почеркознавчі експертизи і дослідження, об'єктами яких є підписи, виконані зі значним розривом у часі. Експерти вирішують питання щодо встановлення виконавців підписів у різних нотаріальних

і банківських документах, заповітах, договорах дарування та оренди земельних ділянок, дорученнях, заявах тощо.

Підпис і почерк кожної особи протягом усього життя зазнає природних змін. Найсуттєвіші з них відбуваються під час формування підпису та почерку, особливо під час навчання письма у школі та в період значної підписної та писемної практики протягом життя. До основних причин, що викликають зміни в підписному почерку, належать: об'єм та характер підписної практики; вікові зміни органів, які беруть участь у процесі письма (нервова система, руки, очі). Ці причини здебільшого обумовлюють зміни, що виникають в підписному почерку протягом часу [1]. Характер та ступінь їх виявлення є специфічними для кожної особи, вони залежать від властивостей, підписної практики, ступеня вікових змін організму.

Отже, дослідження цих доволі складних графічних об'єктів викликає в експертів-почеркознавців певні труднощі. Це пов'язане з особливостями як підготовки порівняльного матеріалу, так і подальшого роздільного та порівняльного дослідження, складовою частиною якого є пояснення природи виникнення розбіжностей та збіжностей загальних та окремих ознак у підписах, виконаних зі значним розривом у часі, визначення частоти прояву цих ознак, аналіз виявлених розбіжностей. Останнє дає